

DODATAK

- Kako sam pisao *Islednika*
- Pula – grad interval (esej)
- F 45 (priča)

KAKO SAM PISAO *ISLEDNIKA*

Nikada nemam unapred plan romana. Zavidim piscima koji su u stanju da osmisle ne samo glavni tok radnje već i čitava poglavlja. A onda u dahu ispišu stotine strana. Jedan od takvih pisaca je bio Borislav Pekić. Posedovao je čudovišnu koncentraciju. Nosio je u sebi čitave vekove i prostranstva kojima su špartali njegovi junaci.

Za razliku od meni dragog Pekića, ja nisam u stanju da unapred odredim ni šta se krije iza prvog ugla. Kada bih to mogao, mislim da ne bih pisao. Jedino što na početku svakog rukopisa posedujem jeste tenzija u grudima, pojačan rad tinitusa (kojem je posvećena čitava priča na kraju ovog izdanja) i mutni obris buduće knjige. A taj obris više podseća na rebus nego na koncept.

Ipak, ono po čemu se *Islednik* razlikuje od ostalih mojih romana jeste činjenica da nijedan lik nije izmišljen. Svi imaju svoje uzorke u stvarnosti, ali su oni za potrebe romana modifikovani. Nekima sam promenio imena. Časovničar Maleša zašao je u devedesetu godinu života.

I dalje vozi automobil i svira usnu harmoniku. Odustao je samo od lova. Stvarni su i svi sporedni likovi, kao što je to slučaj sa Goranom Banom, koji pod tim imenom i prezimenom postoji i u romanu i u životu. Njegova firma *Flovan* uspešno isušuje vlagu iz istarskih kuća.

I ne samo likovi, već i odnosi među njima, situacije u kojima se nalaze, sve je to na neki posredan ili neposredan način doživljeno. *Islednik* je jedno veliko istraživanje sećanja. U tom sećanju su moji roditelji, ljudi koji su me okruživali, moji preci, gradovi i države u kojima sam živeo, čitave epohe koje su neosetno iščezavale.

U tom sećanju su i vozovi *Jugoslovenskih železnica* koji su držali na okupu tako različite teritorije jedne bivše države. I nisu u pitanju samo šine, signalizacija, železničke stanice i postaje, već čitav jedan sistem vezivnog tkiva koji se održavao susretima i poznanstvima tokom putovanja. A ta putovanja su znala da potraju čitav dan i čitavu noć, ne zbog kašnjenja i sporosti vozova, već zbog veličine tadašnje države. Koliko je samo poznanstava i ljubavnih veza započeto na tim putovanjima, koliko je sudionika slučajnih susreta ostalo zajedno do kraja života. Jugoslovenske železnice su tokom svog poluvekovnog postojanja ispunile funkciju društvenih mreža neuporedivo smislenije i trajnije nego svi današnji tviteri, instagrami i fejsbuci.

Moja životna priča sama po sebi uopšte nije važna ukoliko se u njoj sam čitalac ne prepozna, ukoliko se s njom ne identifikuje. A da bi se to dogodilo, valja preći dug put od životne do umetničke istine. Nije svaka priča književno relevantna. Samo književno relevantna priča ima moć da se upiše kao iskustvo čitaoca. Da bi se to

desilo, potrebna je nadogradnja. U suprotnom, svaka ispovest bi bila literatura.

Islednika sam pisao tri godine. Nije to bilo svakodnevno. Dešavalo se da po mesec ili dva ne pridem rukopisu. Tokom jedne od tih pauza, za svega deset dana nastao je esej *Pula – grad interval*, sećanje na godine odrastanja. Neki događaji i prizori koji postoje u *Isledniku* preuzeti su iz tog eseja. Imao sam osećaj da sam podigao studio bez kojeg ne bi bilo moguće ispričati priču u kojoj ću sublimirati čitavu jednu epohu.

Najvažnije je bilo održati intonaciju, ne dozvoliti pad tonusa, pričati priču iznutra. Mislim da sam to postigao zahvaljujući prelasku iz prvog u treće lice do kojeg dolazi u poslednjoj trećini *Islednika*. I dalje je junak isti Ja, međutim, sada čitalac, ali i pisac, imaju voajerski ugao. Promenom perspektive dobilo se na brzini i dubini.

U životu uvek dođe trenutak kada u sebi prepoznamo svoje roditelje. Oživi u nama dubok stid, bes ili mržnja zbog nečega što su oni uradili. Ili što su propustili da urade. Nešto što nam nisu rekli, a bilo je važno. Mnogi nesporazumi su mogli biti izbegnuti samo da su oni bili u stanju da nađu pravu reč. Ali to što smo njima zamerali odjednom otkrivamo i kao vlastite greške. Sledi čudesna sinteza nas i njih, bivamo ispunjeni dubokim razumevanjem. Opraštamo sebi i njima, i tek od tog saznanja, da nije moglo biti drugačije nego što je bilo, naš život dobija puni smisao.

Porodično nasleđe ne bismo, to je pitanje genetike. Međutim, važno je suočavanje sa samim sobom, bez toga smo statisti u vlastitom životu, sposobni da pripovedamo

samo o spoljašnjem, u čemu se čitaoci ne mogu prepoznati. U *Isledniku* pratim život moje majke od detinjstva do smrti, ali to je samo okvir u kojem su sudbine drugih. Kroz roman defiluju migranti dvadesetog veka. Priča počinje u vreme Prvog svetskog rata, govori o velikom požaru u Solunu 1917. godine, prati nekoliko životnih sudbina koje će se u jednom času ukrstiti.

Duboko verujem da nukleus romana ne čine ni likovi, ni događaji. Oni su samo sredstvo, projekcije da se iskaže jedno viđenje i poimanje sveta. A to viđenje i poimanje nemoguće je ostvariti bez sagledavanja istine vlastitog života. Da bi bila ubedljiva, priča mora da raste u pripovedaču, da izranja iz njegove imaginacije, da poseduje emotivni naboj koji crpi iz ličnog iskustva.

Prvi uslov je biti iskren prema sebi. Naravno, iskrenost nije umetnička kategorija. Lična ispovest, koliko god da je ima, samo je povod, polazište za odmotavanje jednog života. Jednog, bilo čijeg. U tom smislu jesam zahvatao iz svog života, iz prostog razloga što mi je nadohvat ruke. Verujem da je svaki život sastavljen od različitih slojeva koje tek iz određene zrele perspektive – kad se izmaknemo i jako izoštrimo fokus – kroz fragmente sećanja sagledavamo, ali kao nekakve druge živote, drugačije od onoga što smo mislili da jesu.

To je bila moja priča u *Isledniku*, i zato sam koristio delove sopstvenog života. Taj roman nije samo nekakva intimna ispovest o majci. Imena su tu da doprinesu autentičnosti ideje, u koju čvrsto verujem, da ne postoji jedan život, kao neko linearno dešavanje, već samo interpretacije. I kao što postoje interpretacije pojedinačnih života, tako postoje interpretacije određenih društvenih perioda.

Samo to. Nema jedne, nepomerljive, koherentne istine. Samo interpretacije, ali ne kao čisto racionalne odrednice, već i kao emotivnog doživljaja, koji se menja u zavisnosti od načina na koji razumemo stvari.

Pisac dekodira svet oko sebe, stvara svoju verziju stvarnosti koja – ukoliko je pisac od dara i snage – može biti zanimljiva i čitaocima u vremenima koja će tek doći.

PULA – GRAD INTERVAL

1.

Kao dete opsesivno sam crtao planove gradova u zamišljenoj zemlji indijanskih rezervata. Proizvodio sam vlastitu geografiju pod uticajem romana Karla Maja, Zejna Greja, Fenimora Kupera, Emilija Salgarija...

Pored knjiga, izvori mojih fantazija bili su pulski bioskopi: *Zagreb*, *Beograd*, *Partizan* i *Istra*. Još i danas mogu da dozovem miris tamnih, olajisanih podova, škripu sedišta, široki mlaz svetla iz kabine kino-operatera, zagušljiv vazduh koji bi dočekaao posetioce večernjih projekcija. Ali to je bilo kasnije, kada sam počeo da otkrivam noćni život grada, odlazeći na subotnje pretpremijere u bioskop *Beograd*. Na tim noćnim projekcijama krio sam se od pogleda svojih profesora. Kakva draž vraćati se kući u jedan ili dva sata posle ponoći, prolaziti pustim ulicama Pule, koje su za potrebe dečaka presecale daleke meridijane. Daljine su netaknute stajale preda mnom. Svet je